

Archeologienota Roeselare Schaapbruggestraat

Programma van Maatregelen

Bert ACKE en Maarten BRACKE

3-3-2021

1. Gemotiveerd advies

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden te Rumbeke Schaapbruggestraat (deelgemeente van Roeselare, provincie West-Vlaanderen), waarbij de totale oppervlakte van de betrokken percelen meer dan 3000m² bedraagt, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

Het terrein, ca. 12 922m² groot, heeft een onregelmatige vorm en bestaat uit een groot noordelijk deel (ca. 12 412m²) en een klein zuidelijk deel (ca. 510m²). De 2 delen worden van elkaar gescheiden door de (ingebuisde) Kazandbeek, die in het zuidoosten ook de grens van het plangebied vormt. Langs deze beek is er aan beide zijden een erfdienstbaarheid van 5m breed voorzien om de beek te kunnen onderhouden. Ten westen grenst het terrein aan de Schaapbruggestraat, die in het zuidwesten uitkomt in de Mandellaan. Het terrein is grotendeels in gebruik als weiland, wel zijn in de noordwestelijke hoek meerdere gebouwen (huizen, loodsen, stallen, garageboxen) en verharde zones aanwezig, met aan de straatzijde een opvallend kruisbeeld. Verspreid staan er enkele bomen. Ook een noorden, tussen de huidige gebouwen, is er een erfdienstbaarheid aanwezig, een strook van 2,25m breed ter ontsluiting naar de Schaapbruggestraat van een woning net ten noorden van het plangebied.

De oudste vermelding van Rumbeke dateert uit de 12de eeuw. Hoe het plangebied er in deze periode en in de late middeleeuwen uitzag, is niet gekend. Op de Ferrariskaart uit ca. 1777 is het terrein te situeren in het zuiden van de wijk Kasant – mogelijk afgeleid van een stuk land genaamd 't Caeslant. De Schaapbruggestraat is herkenbaar, alsook de loop van de Mandellaan ten westen ervan; het deel ten zuidoosten ervan zal later gewijzigd worden bij de aanleg van de spoorweg Kortrijk-Roeselare. De dorpskern van Rumbeke ligt wat meer naar het zuiden, en wordt door landbouwgronden gescheiden van de wijk Kasant. Het plangebied is in het noorden bebouwd met 3 losstaande gebouwen, gelegen naast en in een boomgaard, met ten zuiden enkele landbouwgronden. Ook op de 19de-eeuwse kaarten is de bebouwing in het noorden te zien, iets meer in detail. Afgaande op de Atlas der Buurtwegen uit ca. 1840 betreft het een 4-tal gebouwen aan de Schaapbruggestraat, waarvan minstens 2 gebouwen onderverdeeld lijken in aparte (kleine) wooneenheden. Op deze kaart is het originele verloop van de Mandellaan ten zuiden van het plangebied nog te zien, op de iets latere Poppkaart en Vandermaelenkaart is de spoorweg aangelegd en het stratennet ten zuiden van het terrein gewijzigd. Het terrein heeft evenwel nog dezelfde invulling: enkel bebouwing in het noordwesten, de rest van het plangebied is onbebouwd. De topografische kaarten van tweede helft 19de-begin 20ste eeuw tonen een gelijkaardig beeld, weliswaar met een iets andere gebouwconfiguratie. Op de kaart van 1861 wordt het kruisbeeld langs de straat reeds aangeduid. Opvallend is dat op geen enkele historische kaart de Kazandbeek wordt aangeduid. Op de luchtfoto van 1971 is de huidige situatie al herkenbaar. Ter hoogte van de huidige gebouwen – die niet dezelfde zijn als deze van de 18de-19de-eeuwse kaarten – kan enige bodemverstoring verondersteld worden, grootschalige bodemverstoringen lijken evenwel niet te hebben plaatsgevonden op het plangebied.

Rumbeke kent een golvend landschap dat doorsneden wordt door drie waterlopen: de Mandel (ca. 750m ten noordoosten van het plangebied), de Babillebeek (ca. 1,5km ten zuiden) en de Regenbeek (ca. 600m ten zuiden). De Kazandbeek, die de grens vormt tussen het noordelijke en zuidelijke deel van het plangebied en verder naar het oosten ook de zuidelijke grens vormt, lijkt hier niet verder ten westen van de Schaapbruggestraat door te lopen. Verder naar het oosten loopt de beek nog eindje zuidoostwaarts evenwijdig met en net naast het Kanaal Roeselare-Leie (gegraven in de tweede helft van de 19de eeuw) om dan in de Babillebeek uit te monden. Op het digitale hoogtemodel is te zien dat het terrein zich bevindt op overgangsgrounden tussen de vallei van de Mandel in het oosten, en een hogere zuidwest-noordoost georiënteerde zandrug in het zuidwesten. Op het detail van het hoogtemodel is te zien dat het plangebied tamelijk vlak is, met hogere zones ter hoogte van de bestaande bebouwing (+17,70 tot +18,00m TAW) en in het zuidwestelijke deel tegen de Schaapbruggestraat en de Mandellaan (+17,70 tot +18,30m TAW). Het weiland is gelegen op ca. +17,00 tot ca. +17,50m TAW. Op het hoogtemodel is er geen beekvallei te zien rond de Kazandbeek. Bodemkundig kan een matig natte tot matig droge licht zandleembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont verwacht worden. Ook op de bodemkaart is geen beekvallei te herkennen.

In de omgeving gebeurden reeds een aantal archeologische onderzoeken, waarbij o.a. zo'n 500m ten oosten van het plangebied een meerperiodensite werd aangetroffen met o.a. 2 bronstijd grafcircels en bewoning uit de vroege en volle middeleeuwen. Ca. 1km naar het noorden is een Romeinse bewoningssite gekend. Recentere proefsleuvenonderzoek ten zuidwesten van het terrein leverden dan weer geen resultaat op. Langsheen de Mandel en de Regenbeek zijn ook vondstenconcentraties uit het meso- en neolithicum gekend. Afgaande op de bovenstaande gegevens, kan aan het plangebied een eerder hoge archeologische verwachting worden gegeven voor sites met grondsporen. Het schijnbaar ontbreken van grootschalige bodemverstoringen op het terrein, laat toe te veronderstellen dat eventuele sites een goede bewaring kunnen hebben. Hoewel momenteel gelegen aan de Kazandbeek, zijn er genoeg gegevens voorhanden (de bodemkaart, de geologische kaarten, het hoogtemodel, de historische kaarten) om te kunnen besluiten dat deze beek geen natuurlijke maar een (recent) gegraven waterloop is. Het terrein is gelegen op een niet-hellend terrein op ca. 600m van de dichtstbijzijnde natuurlijke waterloop, waardoor deze locatie niet erg aantrekkelijk was voor menselijke aanwezigheid in de steentijden; deze moet dicht bij de grotere waterlopen gezocht worden. Steentijd artefactensites worden dus niet verwacht op het terrein, bovendien zijn de bodemkundige eigenschappen eerder nefast voor bewaring van dergelijke sites.

De gebouwen worden gesloopt, het terrein wordt bouwrijp gemaakt en verkaveld in:

- enerzijds 6 bouwloten voor individuele woningen aan de straatzijde;
- anderzijds een bedrijfsverzamelgebouw bestaande uit 32 units centraal op het terrein.

Ter ontsluiting van het bedrijfsverzamelgebouw wordt een nieuwe wegenis aangelegd, die ten zuiden van de bouwlot 1 zal aansluiten op de Schaapbruggestraat. De bestaande erfdienstbaarheid in het noorden van het plangebied wordt afgeleid naar het zuiden en zal aansluiten op de nieuwe wegenis. Rond de woningen en rond het bedrijfsverzamelgebouw worden resp. tuinen en een groenzone aangelegd. De zuidwestelijke hoek van het noordelijke deel van het plangebied, en het zuidelijke deel van het plangebied, worden pas in een volgende fase ontwikkeld. Hier gebeuren op dit moment nog geen werken; deze percelen worden echter wel al mee opgenomen in de verkavelingsaanvraag en

zullen later effectief worden bebouwd, waardoor ze ook worden behandeld in deze archeologienota. Er zullen aanzienlijke bodemingrepen plaatsvinden: het slopen van de huidige bebouwing, het rooien van de bestaande vegetatie, het bouwrijp maken van het terrein, de bodemingrepen voor de aanleg van de wegenis, de nutsleidingen en -voorzieningen, het optrekken van woningen en het bedrijfsverzamelgebouw, de aanleg van tuinen, groenzones en verhardingen, enz. Ook het werfverkeer zal invloed hebben op de ondergrond. Er vinden ook werken plaats in de 5m brede zone naast de Kazandbeek (inrichten groenzones) en in een latere fase ook in het zuidwestelijke deel van het plangebied. Er moet dus van uitgegaan worden dat de verkaveling een diepgaande impact heeft op het totale plangebied van 12 922m² groot.

Het plangebied kent een eerder hoge archeologische verwachting voor sites met grondsporen. Op basis van enkel het bureauonderzoek kan de aan- of afwezigheid van een archeologische site echter niet aangetoond worden. De geplande werken kunnen een impact hebben op eventueel aanwezig archeologisch erfgoed. Een verder vooronderzoek kan relevante kennisvermeerdering genereren voor de algemene ontwikkelingsgeschiedenis van de omgeving, waarvan reeds enkele belangrijke archeologische gegevens aan het licht zijn gekomen. Bovendien is er niet zo veel vrije ruimte over in de omgeving, wat betekent dat archeologisch onderzoek uitgevoerd op de schaarse open ruimte betekenisvol kan zijn voor de terreinen rondom het plangebied. Er dient dus verder vooronderzoek plaats te vinden, in uitgesteld traject, na het slopen van de gebouwen.

Het verder vooronderzoek bestaat uit een proefsleuvenonderzoek, de modaliteiten hiervan worden hieronder behandeld.

2. Administratieve gegevens en afbakening

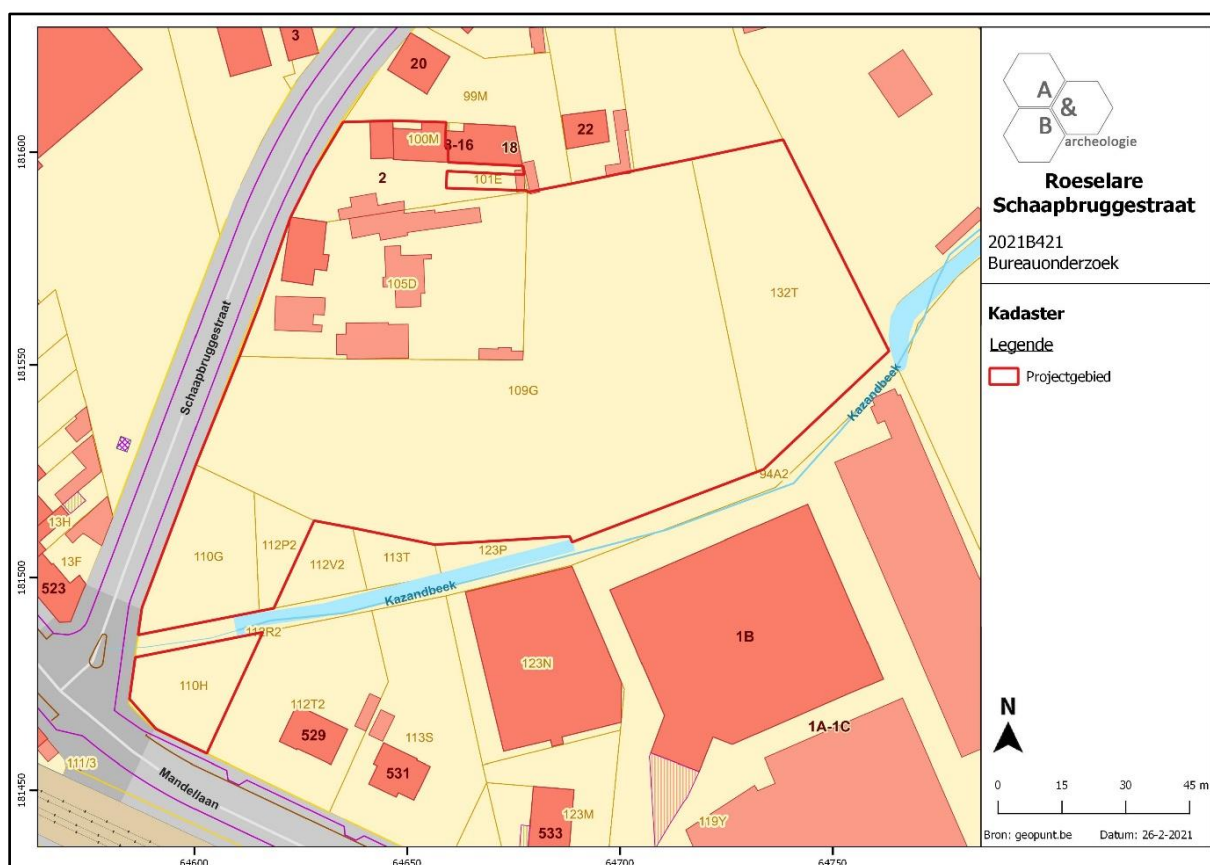
Locatiegegevens: West-Vlaanderen, Roeselare (Rumbeke), Schaapbruggestraat 2

Lambertcoördinaten onderzoeksgebied: X: 64509,58 en Y: 181454,98; X: 64838,39 en Y: 181611,14

Oppervlakte plangebied: ca. 12 922m²

Kadastergegevens: Roeselare, afdeling 7 Rumbeke 1ste afdeling, Sectie A, perceel 110G, 112P2, 109G, 132T, 105D, 101F, 100M, 110h, 112R2

Het plangebied komt volledig in aanmerking voor verder vooronderzoek.

Figuur 1 Aanduiding van het plangebied op de kadasterkaart (bron: geopunt.be).

3. Vraagstelling

Het doel van het onderzoek is het achterhalen of er op het terrein één of meerdere archeologische sites aanwezig zijn en te bepalen welke maatregelen dienen te worden genomen voorafgaand aan de verdere ontwikkeling van het projectgebied. Daarnaast kan ook de verstoringsgraad in kaart gebracht worden. Hieronder worden enkele specifieke, niet limitatieve, onderzoeksvragen weergegeven.

- Zijn er archeologische sporen aanwezig? Welke spoorcategorieën komen voor?
- Wat is de bewaringstoestand van de aangetroffen sporen?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren en behoren ze tot één of meerdere periodes?
- Zijn er sporen terug te vinden van de bewoning en de boomgaard zoals aangeduid op de Ferrariskaart?
- Zijn er indicaties omtrent artisanale activiteiten of aanwijzingen voor andere functionele eigenschappen?
- Wat is de relatie tussen de archeologische sporen en het landschap?
- Kan een archeologische site uitgesloten worden?
- Wat is de graad van verstoring binnen het plangebied?
- Is een vervolgonderzoek noodzakelijk, en zo ja, wat is de afbakening en aan welke modaliteiten (strategie, onderzoeksvragen) moet dit voldoen?

4. Plan van aanpak (onderzoeksstrategie, -methode en –technieken)

Uit het verslag van resultaten kwam naar voor dat verder vooronderzoek met ingreep in de bodem door middel van proefsleuven de meest aangewezen methode is om het plangebied te onderzoeken. De afbakening van het onderzoeksgebied is te vinden op de boven- en onderstaande figuren. De voorziene onderzoeksmethode moet niet uitgevoerd worden indien de geplande werken alsnog niet zullen plaatsvinden.

Zowel het veldwerk als de verwerking en rapportage van de hieronder beschreven methode dient te voldoen aan de methodiek zoals beschreven in de Code van Goede Praktijk. Het onderzoeksdoel is succesvol bereikt indien de vraagstelling gefundeerd kan beantwoord worden.

- Randvoorwaarden

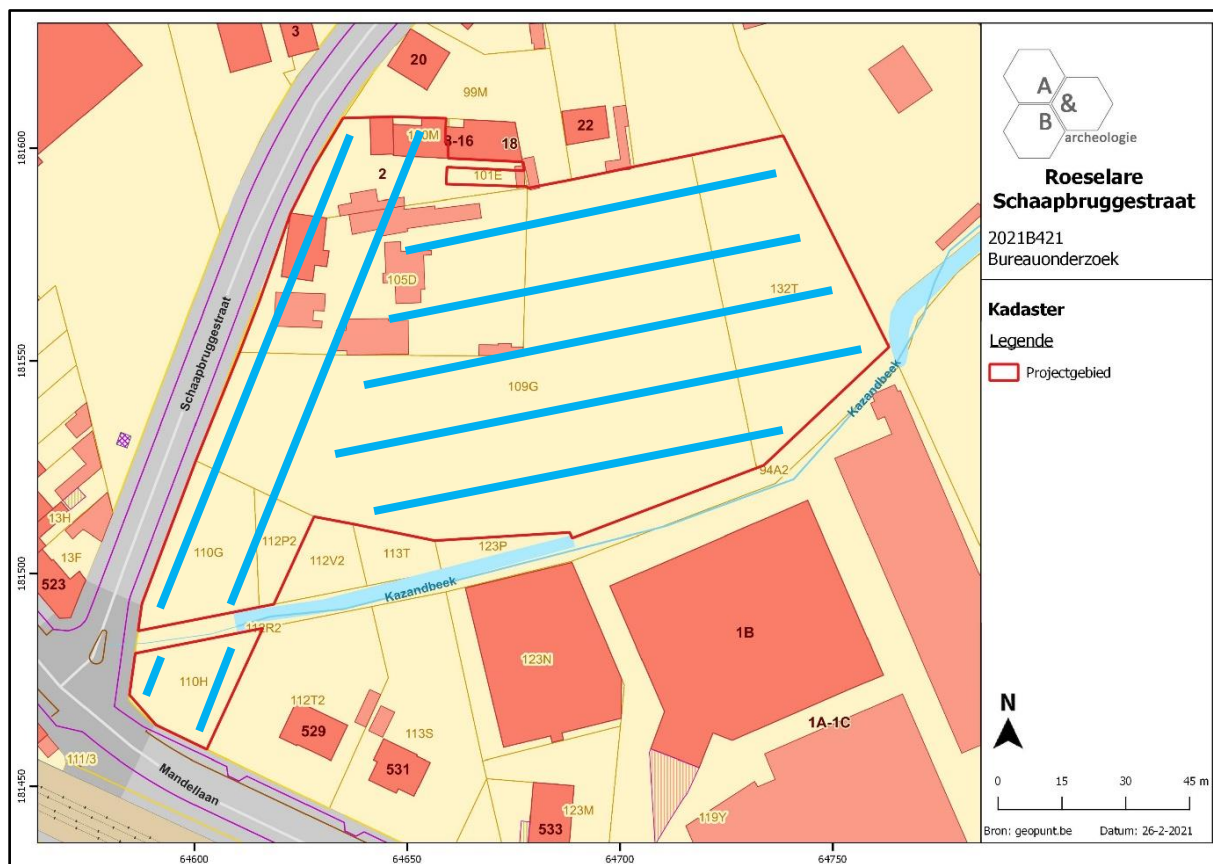
Voorafgaand het uitvoeren van het verder vooronderzoek dient het onderzoeksgebied vrijgemaakt zijn van obstakels (bvb. gebouwen, bomen). Hierbij is het van belang dat de bodemingrepen tot een minimum beperkt blijven en dat de funderingen, kelders, boomstronken,... niet verwijderd worden. Op die manier wordt vermeden dat niet-gedocumenteerd archeologisch erfgoed beschadigd wordt. De ondergrondse elementen kunnen pas verwijderd worden indien het vooronderzoek heeft aangetoond dat er geen archeologische site aanwezig is, of – indien er wel een site aanwezig is – tijdens/na een eventuele opgraving van het terrein.

- Proefsleuvenonderzoek

Teneinde na te gaan of er archeologisch relevante grondsporen aanwezig zijn binnen deze deelzone, dient gebruik gemaakt te worden van de inplanting van parallelle, ononderbroken proefsleuven, met een tussenafstand van 12 à 15m van middelpunt tot middelpunt. Voor de uitgraving wordt gebruik gemaakt van een niet-getande graafbak. De sleuven zijn 1,80 tot 2m breed en worden georiënteerd volgens de specifieke vorm van het plangebied. Daarnaast worden extra volg-, dwarssleuven of kijkvensters aangelegd om beter inzicht te krijgen in de aard van de aangetroffen archeologische sporen. Deze worden vrij gekozen door de uitvoerende erkende archeoloog tijdens het veldonderzoek.

Er wordt 10%, oftewel ca. 1292m², van de onderzoekbare oppervlakte opengelegd door middel van sleuven en 2,5%, oftewel ca. 323m², door middel van volg-, dwarssleuven of kijkvensters, zodat in totaal zo 12,5% oftewel ca. 1615m² onderzocht wordt.

De grond wordt gescheiden afgegraven en gestockeerd naast de sleuf. Het dichten gebeurt op zo'n manier dat de originele bodemopbouw opnieuw bekomen wordt en dat de draagkracht van de bodem minstens gelijk is aan de draagkracht voorafgaand de start van het veldwerk. Indien nodig worden kwetsbare sporen (bv. graven) afgedekt met waterdoorlatende doek.

Figuur 2 Indicatief sleuvenplan, geprojecteerd op de kadasterkaart (bron: geopunt.be).

5. Gewenste competenties

Het team voor het proefsleuvenonderzoek moet bestaan uit minstens 2 archeologen met minstens 40 werkdagen veldervaring met proefsleuvenonderzoek. Minstens 1 van deze archeologen dient ervaring te hebben met onderzoek van meerperiodesites. Minstens 1 van deze archeologen dient minstens 200 werkdagen ervaring te hebben met onderzoek op zandleemgronden.

6. Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

Er zijn geen voorziene afwijkingen.